

Korpusová lingvistika – 2

Mgr. Dana Hlaváčková, Ph.D.
CJBB105

Vývoj korpusové lingvistiky

- raná korpusová lingvistika, počítačová lexikografie, frekvenční studie (90. léta 19. st. – 50. léta 20. st.)
- předěl – generativní lingvistika (50. léta 20. st.)
- rozvoj počítačové techniky (od. 60. let 20. st.)

Raná korpusová lingvistika

konec 19. st – 50. léta 20. st.

- strukturalistická tradice, americký deskriptivismus, metody založené na **zkoumání souborů textů a na empirii**
- shromažďování jazykového materiálu, **rozsah** je důležitým parametrem
- nemluvíme o korpusech ani o korpusové lingvistice – archiv, kartotéka, deníky, seznamy, slovníky
- žánrová **vyváženost** souboru textů
- zkoumání významů slov a homonymie
- problematika slovní jednotky a lemmatizace
- morfologické, syntaktické i sémantické analýzy jazyka na základě textového materiálu

Raná korpusová lingvistika

- **počátky moderní lexikografie** – excerpční lístky (ručně, na stroji), výpisky z beletrie, novin, zapojení slova v kontextu (konkordance)
  - **zápisy dětské mluvy** – rodičovské deníky, akvizice jazyka (1876–1926), od 1927 analýzy jazyka, později malý vzorek dětí a dlouhodobé sledování
  - **frekvenční studie** – Käding (11 mil. slov), na dlouhou dobu nejrozsáhlejší jazykový materiál
  - **výuka jazyka pro cizince** – frekvenční seznamy slov, frekvenční slovníky, např. E. Thorndike – *The Teacher's Word Book*, 1921

Raná korpusová lingvistika

- **komparativní lingvistika** – srovnávání významů slov z různých jazyků
- **zapisování indiánských jazyků** – Franz Boas, 1940, zakladatel moderní americké antropologie, studie indiánských kmenů

Kritika

- kolem 1950 – Noam Chomsky – generativní lingvistika, odpor ke korpusovému přístupu k jazyku, korpusy nejsou v lingvistice potřebné, poskytují *pokřivená data*
- předpočítačové období – ruční hledání v rozsáhlých datech je příliš pracné
- **X** rozvoj počítačové techniky

Korpusová lingvistika a počítačová lexikografie (od 60. let 20. st.)

- **Henry Kučera, W. Nelson Francis** – *Brown Corpus*, 1960–1964, Brown University
  - 500 textových vzorků (vždy 2000 slov), 15 žánrových kategorií, 1 mil. slov
  - *Computational Analysis of Present-Day American English*, 1967 (lingvistika, psychologie, statistika, sociologie)
  - později v 70. letech označován (PoS tagging)
  - vzor pro další korpusy
  - dostupný na MU přes Sketch Engine
- ***American Heritage Dictionary of the English Language***, 1969 – 1. slovník založený na korpusu (Brown Corpus, třířádkové citace, preskripce i deskripce), Boston

Konkordance
Seznamy slov
Word Sketch
Tezaurus
Najdi X
Sketch-Diff
Korpus info
Mé úlohy

Uložit
jako subkorpus
Možnosti
zobrazení
KWIC
Věta
Třídění
Levý kontext
Pravý kontext
Node
Reference
Zamíchat
Vzorek
Filtr
Překryvy
1. výskyt/dok.
Frekvence
Značky (tags)
Slovní tvary

Dotaz **go.*** 4,429 (3,767.20 v milionu)Strana ze 222 [Další](#) | [Poslední](#)

A01	which inure to the best interest of both	governments /NNS/government "	. Merger proposed However , the jury
A01	interlude , since 1937 . His political career	goes /VVZ/go	back to his election to city council in
A01	encouragement to enter a candidate in the 1962	governor /NN/governor	's race , a top official said Wednesday
A01	said Wednesday . Robert Snodgrass , state	GOP /NP/GOP	chairman , said a meeting held Tuesday
A01	was warned that entering a candidate for	governor /NN/governor	would force it to take petitions out into
A01	director , resigned Tuesday to work for Lt.	Gov. /NP/Gov.	Garland Byrd's campaign . Caldwell's resignatio
A01	determine what adjustments should be made .	Gov. /NP/Gov.	Vandiver is expected to make the traditional
A01	reconstruction bonds . The bond issue will	go /VV/go	to the state courts for a friendly test
A01	authorities . Vandiver opened his race for	governor /NN/governor	in 1958 with a battle in the Legislature
A01	additional rural roads bonds proposed by then	Gov. /NP/Gov.	Marvin Griffin . The Highway Department
A01	votes in Saturday's election , and Bush	got /VVD/get	402 . Ordinary Carey Williams , armed with
A01	irregularities at the polls , and Williams	got /VVD/get	himself a permit to carry a gun and promised
A01	Felix Tabb said the ordinary apparently made	good /JJ/good	his promise . `` Everything went real smooth
A02	Austin , Texas -- Committee approval of	Gov. /NP/Gov.	Price Daniel's `` abandoned property "
A02	Berry , an ex-gambler from San Antonio ,	got /VVD/get	elected on his advocacy of betting on the
A02	would be selected by a board composed of the	governor /NN/governor	, lieutenant governor , speaker of the
A02	board composed of the governor , lieutenant	governor /NN/governor	, speaker of the House , attorney general
A02	West Texan reported that he had finally	gotten /VVN/get	Chairman Bill Hollowell of the committee
A03	address text still had `` quite a way to	go /VV/go	" toward completion . Decisions are made
A03	secretary , replied , `` I would say it's	got /VVN/get	to go thru several more drafts " . Salinger

Strana ze 222 [Další](#) | [Poslední](#)

Korpusová lingvistika a počítačová lexikografie (od 60. let 20. st.)

- **Geoffrey Leech** (1936–2014), **Stig Johansson** – **Lancaster-Oslo/Bergen Corpus (LOB)**, 1970–**1978**
- britský protějšek k *Brown Corpus*, stejná struktura (1 mil slov, 500 textových vzorků po 2000 slovech, 15 žánrů)
- psaná britská angličtina z r. 1961
- University of Lancaster, University of Oslo, Norwegian Computing Centre for the Humanities, Bergen
- originální verze – 1976
- značkováná verze (PoS tagging) – 1986

Korpusová lingvistika a počítačová lexikografie (od 60. let 20. st.)

- **Randolph Quirk** (1920) – *The Survey of English Usage (SEU)*, 1959, University College London, první korpusové pracoviště
  - v týmu také Jan Firbas (český jazykovědec, anglista)
  - cílem bylo popsat gramatický repertoár dospělých, vzdělaných rodilých mluvčích v Británii
  - **SEU** – vzorky psané a mluvené britské angličtiny (půl na půl), 200 textů, každý 5000 slov, mluvené – monology i dialogy
  - původně na papíře (lístky 6 x 4 palce), později převeden do počítačově čitelné podoby (Svartvik)
- R. Quirk – *Towards a description of English Usage*, 1960, publikace o SEU

Korpusová lingvistika a počítačová lexikografie (od 60. let 20. st.)

- SEU byl použit pro jednu z nejdůležitějších korpusově založených gramatik – *Comprehensive Grammar of the English Language* (Quirk, Greenbaum, Leech, Svartvik, 1985)
- **Jan Svartvik, Sidney Greenbaum** – *The London-Lund Corpus of Spoken English*, Lund University, Sweden (100 přepisů, 500 tis. slov, zveřejněn až 1980)
  - 1. počítačový korpus mluveného jazyka
  - **SEU** – 13 textů mluvené angličtiny
  - **Survey of Spoken English (SSE)**, Jan Svartvik, Lund University, 1975 jako sesterský projekt London Survey
    - 87 textů mluvené angličtiny

Korpusová lingvistika a počítačová lexikografie (od 60. let 20. st.)

- **COBUILD** – Collins Birmingham University International Language Database, britské výzkumné centrum na University of Birmingham, od r. 1980 založeno vydavatelstvím Collins, na počátku vedl profesor **John Sinclair** (1933–2007)
- **Birmingham Collection of English Text** (Collins Corpus), 1980, jako první využil OCR
- ***Collins COBUILD English Language Dictionary***, 1987, Sinclair (pro výuku angličtiny jako cizího jazyka), první slovník založený na současné, běžně užívané angličtině *Corpus, Concordance, Collocation*, (Oxford University Press, 1991)

Korpusová lingvistika v ČR

- **Marie Těšitelová** – *Korpus věcného stylu (1971–1985)*, ručně morfologicky a syntakticky značkový (Český akademický korpus, ÚFAL MFF UK, 2007)
  - Jaroslav Jelínek, Josef V. Bečka, Marie Těšitelová – Frekvence slov, slovních druhů a tvarů v českém jazyce, 1961
- 1988 *Iniciativní skupina pro přípravu počítačových korpusů, textů a slovníků* (Pala, Čermák, Schmiedtová, Hajičová ad.)
- *Počítačový fond češtiny*, 1992
- *Skupina pro počítačový fond češtiny* – Čermák, Králík, Pala, Hajič, Hajičová, Sgall, Schmiedtová, Benko, Kučera
- 1993–95 *Počítačový korpus českých psaných textů* (GAČR)
- 1994 – založení **Ústavu Českého národního korpusu**

Korpusová lingvistika v ČR

- 1995 – cesta do Velké Británie po centrech korpusové lingvistiky – Pala, Čermák, Petkevič, Schmiedtová
- Oxford University Press, University of Oxford – **Patrick Hanks**
- School of English, Birmingham City University – **John Sinclair**
- Lancaster University – **Geoffrey Leech**
- – příprava korpusového manažeru – **Pavel Rychlý** – CQP (Universität Stuttgart, Institut für Maschinelle Sprachverarbeitung, prof. Ulrich Heid, autoři CQP Schulze a Christ)
- – **Manatee Bonito** – Pavel Rychlý – dizertační práce